

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
MUOTOILUINSTITUUTTI
OPINNÄYTETYÖ
VALOKUVAUS
JARI KAUTTO

TIIVISTELMÄ

Koiran ja ihmisen yhteinen matka on kestänyt jo tuhansien vuosien ajan ja jatkuu yhä. Suhteesta on tullut tänä aikana niin tiivis, että sitä on paikoin vaikea erottaa kahden ihmisen välisestä suhteesta. Yhteinen historia on innostanut ihmistä luomaan kumppanuudesta mitä merkellisimpiä tarinoita.

Dogpeople-lopputyössäni perehdyn yhteen tämän päivän koiramyyteistämme: yleiseen sanontaan, jonka mukaan koira ja omistaja muistuttavat toisiaan. Kuivissani olen pyrkinyt esittämään koiria, niiden omistajia ja heidän välistään suhdetta tavalla, jonka toivon valottavan katsojalle seurakoirien merkitystä omistajilleen perheenjäseninä. Toivon, että kuvani antavat myös mahdollisuuden arvioida heidän yhdennäköisyyttään sanonnan tapaan. Taustatyöskentelyssä olen tutustunut siihen historialliseen tapaan, miten ihminen on ”parhaan ystävänsä” esittänyt kuvataiteessa ja valokuvassa. Olen hakenut taustatietoa myös ihmisen ja koiran käyttäytymistä tutkineiden tutkijoiden teoksista ja kirjoittamista artikkeleista.

Kuvaamani koirat omistajineen ovat eri puolilta Suomea. Ihmiset ovat valinneet lemmikkinsä jokainen omien mieltymystensä mukaisesti. Heitä yhdistää vain se, että koira on hankittu seurakoiraksi ja perheenjäseneksi.

ABSTRACT

The common journey of man and dog has lasted for thousands of years and is still to be continued. At that time the relationship has become so tight that it is hard to distinguish it from a relationship between two men. The common history has inspired man to create most peculiar stories about the companionship.

With my diploma work “Dogpeople” I have made myself familiar with one of the dog myths of today: the common phrase according to which a dog and its owner resemble each other. In my photographs I have tried to present dogs, their owners and the relationship between them in a way that hopefully sheds light on the meaning which pet-dogs as family members have to their owners. I hope that my photos will also offer a chance to judge whether they resemble each other as the phrase says. In my background research I have got acquainted with the historical way in which man has presented “his best friend” in the visual arts and photographs. I have collected background information also on books and articles written by researchers who have examined the behaviour of man and dog.

I have photographed dogs and their owners from every side of Finland. Every one of the people has chosen his or her pet according to own likings. The only thing which is common to all of them is that they have got the dog as a pet-dog and a family member.

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	4
Idean synty	5
Hyötytavoite ja kumppanuuden synty	5
Koiran merkitys ihmiselle	6
Koirat kuvataiteessa	6
Koirat valokuvassa	10
Koiran merkitys kuvatuille	13
Yhdennäköisyys	14
Ihminen vai koira?	16
Koirakuvaajat	18
Elliot Erwitt	18
William Wegman	20
Traer Scott	22
Väittämä	24
Harjoittelu ja kuvattavien etsiminen	24
Hei, katso nakki!	25
Pohdintaa	26
Lähdeluettelo	28
Liitte w	29

JOHDANTO

Päättötyöideaa pohtiessani ajatukset kiertelivät pitkään ja sitkeäsi oman lehtikuvaaja-ammattini ympärillä. Halusin löytää kuvaamisesta itselleni jotain uutta ja innostavaa. Totutuista ajatusmalleista ja kuvaideoista irti pääseminen liki kymmenen vuoden päivittäisen työskentelyn jälkeen tuntui todella vaikealta. Ennen pitkää havaitsin, että löytääkseni innostavan idean minun olisi ehkä hyvä pyrkiä tietoisesti ulos lehtikuvagenrestä.

Aloin pohtia tekemääni työtä, sen lainalaisuuksia ja niiden suhdetta valokuvaan. Lehtityössä työskennellään pääasiassa kielteisten asioiden kanssa – usein uutisten esittämistavaksi valitaan jokin negatiivinen näkökulma. Lähes kaikki alalla työskentelevät tietävät, mitä tarkoittaa sanonta ”No news is bad news, good news is no news” (Bernstein 1984, 141). Hyvillä uutisilla ei juuri ole tilaa lehdissä, ja jos jostakin merkittävästä toimijasta ei ole vähään aikaan uutisoitu, saattaa se ehkä olla merkki jostain piilossa olevasta jymyuutisesta. Vähän niin kuin silloin lapsena, kun poikien huoneessa oli liian pitkään hiljaista, oli vanhempien syytä olettaa poikien olevan pahanteossa. Niin inhimillistä kuin se onkin, me haluamme useammin lukea ikäviä, tunteisiin vetoavia asioita kuin mukavia. Ja se mikä myy, siitä kirjoitetaan ja sitä kuvataan.

Toinen lehtityön lainalaisuus, jota pohdin, oli krooninen ajanpuute. Se määritti merkittävästi journalistista kuvaamistani. Kontaktit kuvattaviin jäivät usein kovin pinnallisiksi, ja se näkyi vääjäämättä lopputuloksessa helppoina valintoina ja totuttuina ratkaisuin. Näistä rutiineista hetkeksi irrottautuakseni aloin etsiä ideaa lehtityössä tärkeän negatiivisuuden vastakohdasta eli positiivisuudesta. Käänsin ajattelun ylösalaisin ja aloin etsiä ihmisille myönteisiä asioita.

IDEAN SYNTY

Ajatus myönteisestä ideasta pyöri päässäni ja keskusteluissa ystävien ja tuttavien kanssa. Lopulta idea syntyi lehtityössä hankittujen kokemusten avustamana. Vuosien aikana olin kohdannut lukuisia kuvattavia, joilla oli koira, ja kohtaamisen aikana he halusivat puhua koirastaan lähes loputtomasti. Koira toimi ikään kuin puheenjohtaja, joka oli läsnä mutta ei puuttunut asiaan. Koira usein avasi keskustelun nopeasti ja johdatti sen luottamukseen kuvattavan kanssa. Koira tuntui olevan hyvin myönteinen osa ihmisten elämää, ja siksi se vaikutti juuri etsimältäni aiheelta.

Etsiessäni taustatietoa aiheesta törmäsin Helsingin Sanomien artikkeliin ”Koiran paras ystävä”, johon Lasse Lehtinen on haastatellut koirista pro graduaan tekevää valtiotieteen ylioppilasta Pasi Jääskeläistä. Lehtinen kysyy artikkelissaan Jääskeläiseltä: ”Yleisen uskomuksen mukaan ihmiset muuttuvat ajan mittaan koiransa näköisiksi. Vahvistaako tutkija tämän väitteen?” Tähän Jääskeläinen vastaa: ”Pikemminkin ihmiset valitsevat itsensä oloisen koiran, niin luonteen kuin ulkonäön puolesta.” (Lehtinen 2000.)

Tästä syntyi kiinnostus tutustua tarkemmin ihmisiin, jotka olivat valinneet itselleen lemmikikseen koiran. Päätin perehtyä valokuvan keinoin Lehtisen haastattelussa esille nousseeseen Jääskeläisen väittämään koiran ja omistajan ulkonäön ja luonteen samanolaisuudesta. Tästä aloitin opintomatkan Dogpeople-päättötyössäni.

HYÖTYTAVOITE JA KUMPPANUUDEN SYNTY

Ihmisen ja koiran kumppanuuden uskotaan alkaneen noin 10 000 vuotta sitten. Carl-Johan Adlercreutzin (2003) mukaan kumppanuus syntyi ennen kaikkea molemminpuolisesta hyödystä. Koirat alkoivat seurata ihmistä kun huomasivat, että ihminen jättää jälkeensä syötäväksi kelpaavia tähteitä. Ihminen taas hyötyi koirien läsnäolosta silloin, kun vaara uhkasi. Koirat olivat ihmistä taidokkaampia havaitsemaan ympäröivät uhat ja varoittivat niistä toisiaan, mikä oli ihmisten selviämiseksi eduksi. Kumppanuus oli siten solmittu.

Pitkä yhdessä eläminen kehitti molempia osapuolia. Parhaiten ihmistä palvelleet koirat saivat jatkaa tehtävässään, muista hankkiuduttiin eroon. Tämä johti Adlercreutzin mukaan koirien valikoitumiseen ihmisten toivomien ominaisuuksien mukaisesti. Ihmisten tarpeiden muuttuessa koirilta toivotut ominaisuudet vaihtuivat ja näin syntyivät ensimmäiset metsästyskoirat, paimenkoirat ja vartioimiseen erikoistuneet koirat. Näitä erilaisia koirien ominaisuuksia Adlercreutz kutsuu hyötytavoitteiksi. (Adlercreutz 2003, 38.)

Nykyisin hyötytavoitteita on melkoisesti enemmän kuin kumppanuutemme alkutaipaleella. Hyötytavoitteista on muokkaantunut erilaisia virallisia rotuja, jotka kukin kansallinen kennelliitto on määritellyt. Kennelliitot kuulevat rodunmäärittelyasiantuntijoitaan ja ylläpitävät virallisia rotumääritelmiä. Rotumääritelmässä kerrotaan hyvin seikkaperäisesti, millainen koiran on oltava ulkoisesti ja luonteeltaan. Esimerkiksi ranskanbulldoggin päästä sanotaan seuraavaa: ”Erittäin voimakas, leveä ja neliömäinen. Pään nahka muodostaa miltei symmetrisiä poimuja ja ryppyjä. Ranskanbulldoggin päälle on tyypillistä erittäin lyhyt kuono-osa ja lyhyt, leveä kallo.” (Suomen Kennelliitto 2009.)

Ihminen, joka on hankkimassa koiraa, joutuu tekemään lukuisia valintoja. Hankkiiko esimerkiksi työkoiran, seurakoiran vai harrastuskoiran. Millaisen rotukoiran haluaa vai haluaako kenties sekarotuisen koiran. Kaikkien vaihtoehtojen joukosta ihmisen henkilökohtainen mieltymys ratkaisee valinnan. Millaiseen koiraan me sitten miellymme? Sitä voitaisiin pohtia sen kautta, mitä koira meille merkitsee.

KOIRAN MERKITYS IHMISELLE

Tutkija Pasi Jääskeläisen mukaan ihmiset hakevat koirasta kahdenlaisia rooleja. Koiran kanssa vuorottelevat äidin ja lapsen roolit: ”Toisinaan koira suojelee kuten teddykarhu; tällöin koira on äiti. Toisinaan koiran kautta taas eletään toistamiseen omaa lapsuutta ideaalisessa ja kontrolloidussa muodossa. Tällöin koiraa voidaan kutsua ulkoistetun narsismin välineeksi. Ihminen rakastaa ja kykenee rakastamaan itseään koiran kautta, vaikka siihen tarvitaan välineiksi äidin ja lapsen symbolit.” (Jääskeläinen 1999, 2634.)

Jääskeläisen ajatukselle voi löytää vahvistusta esimerkiksi Raija Orasen kirjasta ”Kaikki Doriksesta” (2004). Oranen perustelee itselleen Doris-koiransa hankintaa seuraavin sanoin: ”Ikää alkoi tulla, mies ei enää elänyt jatkuvassa tarpeessa, lapset olivat lähteneet. Syli oli käynyt tyhjäksi, kainalo kaipasi tuhisijaa.” Orasen kohdalla vaikuttaa siltä, että koiran hankinnalla hän halusi paikata elämästään jotain jo taakse jäänyttä: hellyyttä, läheisyyttä, kaipuuta, jotain mitä hänen muuttuneesta elämästään puuttui. (Oranen 2004, 203.)

Myös hieman kritiikkiä populismista saanut brittitutkija, kuvataiteilija Desmond Morris (1994, 168) mainitsee pienet koirat lasten korvikkeina ja hellyyden kohteina. Hän kertoo koirien eduksi myös sen seikan, että koirat eivät kasva koskaan aikuisiksi ja muuta pois kotoa kuten ihmislapset tekevät.

KOIRAT KUVATAITEESSA

Koirien merkitystä ihmiselle voidaan tarkastella myös siitä näkökulmasta, miten ihminen on koiria esittänyt kuvataiteessa ja valokuvassa. Englantilaisen taidehistorioitsijan Iain Zaczekin teos ”A dog's life in art and literature” (2000) esittelee lukuisia koira-aiheisia maalauksia. Äiti ja lapsi -teema näkyvät myös teoksen poiminnoissa, kuten voimme havaita maalauksista ”Faithfull friends” ja ”Miss Janet Bowles” (Zaczek 2000, 106 ja 296).

Zaczek viittaa poiminnoillaan myös moniin muihin ihmisen arvostamiin koiran ominaisuuksiin. Teoksen yksi useammin kuvatuista ominaisuuksista on uskollisuus, jota esimerkiksi brittitaiteilija Briton Riviere kuvaa maalauksessaan ”Requiescat” vuodelta 1889 (mts. 92).

Myös henkilön asemaa, arvoa tai koirista välittämistä on korostettu maalauksissa, kuten Sir Anthony Van Dyckin maalauksessa ”The children of Charles I” vuodelta 1637. Kuvan keskellä oleva lapsi, tuleva hallitsija Kaarle II, esiintyy lempeän näköisenä suuren mastiffinsa kanssa. Hänen kerrottiin pitäneen koirista niin paljon, että myöhemmin yksi spanielirotu, kingcharlesinspanieli, nimettiin hänen mukaansa. (mts. 75.) François Flamengin 1920-luvulta peräisin olevassa maalauksessa ”Elegant woman by the sea” on Zaczekin mukaan kysymys tyyliuunnun vaikutteista koiran omistajaan lemmikin valinnassa. Art deco -kaudella

jokaisen naisen, joka halusi näyttää tyylikkäältä, tuli omistaa borzoi, saluki tai greyhound.
(mts. 95.)

Kirjan ainoa poiminta maalauksista, joissa omistaja ja koira muistuttaisivat toisiaan, on valokuvausta opiskelleen yhdysvaltalaisen kuvataiteilijan Thomas Hagerin teos ”Girl with dog” vuodelta 1998. Zaczekin mukaan monen taiteilijan on vaikeaa vastustaa ajatusta, että koira muistuttaisi omistajaansa. Maalauksessa koiran ja omistajan nenät on maalattu samalla tavoin linjakkain. (mts.112.)

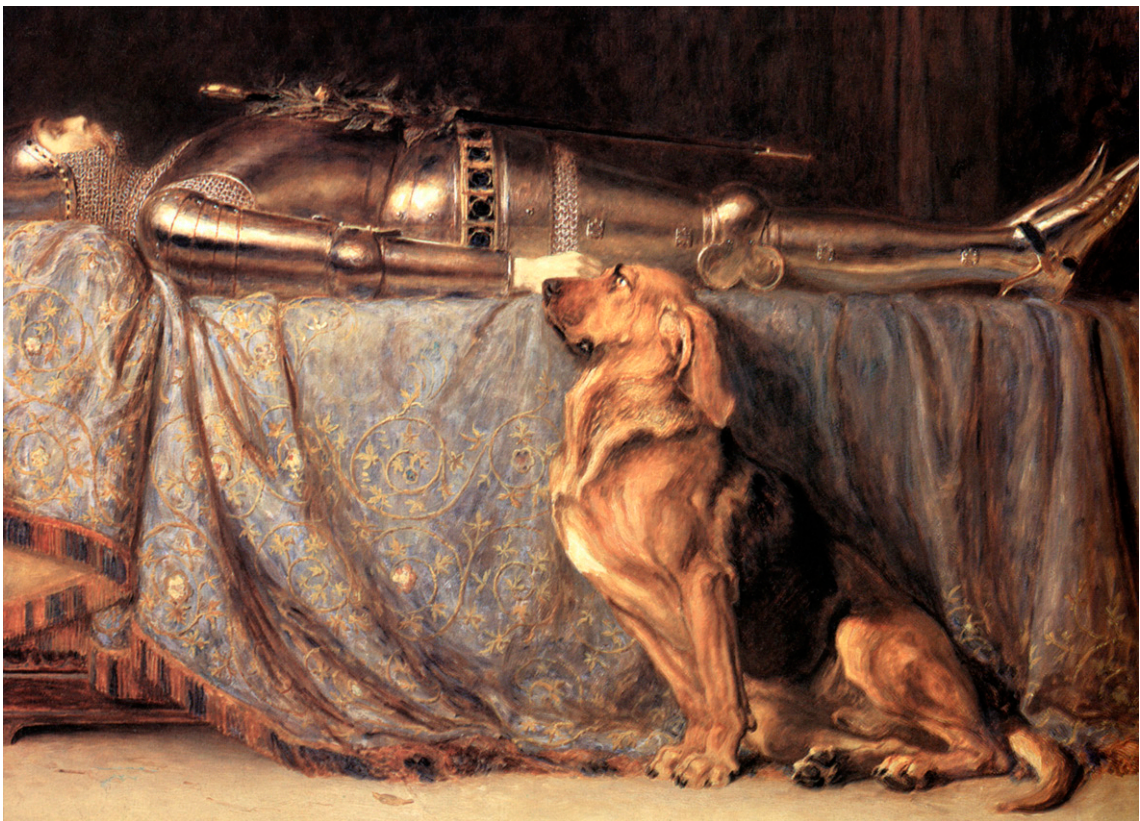
English Faithfull friends(19th Century)

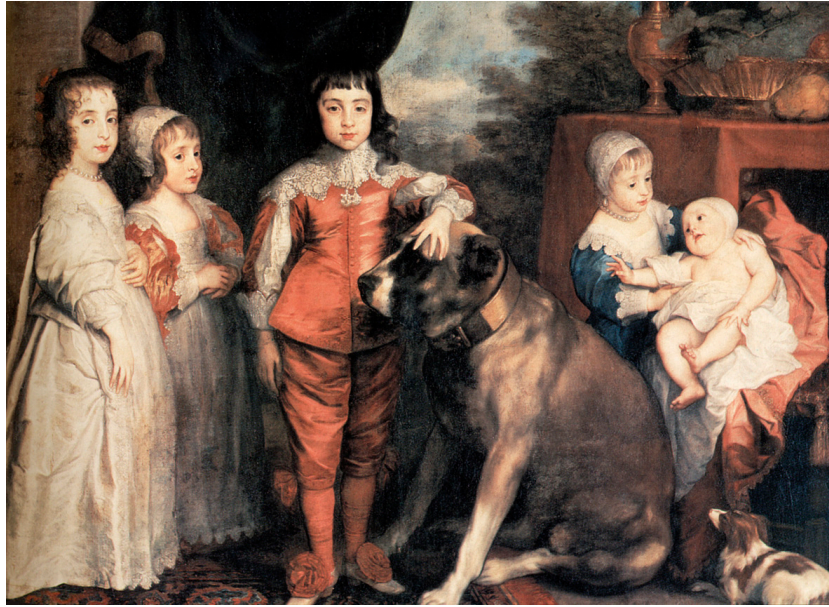
Sir Joshua Reynolds: Miss Jane Bowles (1775)v

Thomas Hager: Girl with dog, 1998.

Briton Riviere: Requiescat (1889)

Sir Anthony Van Dyck: The children of Charles I (1637)

François Flameng: Elegant woman by the sea (1920-luku)

KOIRAT VALOKUVASSA

Kun siirrymme kuvataiteesta valokuvaan, mukaan tulee näkyvämmän aika. Hetki jolloin kuva on tallennettu, on autenttisempi kuin maalauksissa eikä koiria ole voitu tyylitellä samalla tavoin kuin maalauksissa. Vuosisadan alussa ihmiset astelivat valokuvaajien studioihin, kun he olivat uuden välineen ansiosta saaneet mahdollisuuden tallentaa itsensä ja perheensä muistoksi tai lahjaesineeksi. Ihmisten lisäksi myös koirat löysivät tiensä sujuvasti valokuvastudioihin. Koirat näyttävät esiintyvän kuvissa perheenjäseninä.

Valokuvaaja Viktor Barsokevitsch kuvasi lukuisia kuopiolaisia 1900-luvun alussa. Pieni tyttö Rose Maj Forelius poseeraa kuvaajalle miltei samalla tavoin kuin Miss Jane Bowles Sir Joshua Reynoldsin maalauksessa yli sata vuotta aiemmin (Kukkonen 1987, 56). Perhe Sjöberg on ottanut koiransa mukaan perhekuvaansa, jonka alle Barsokevitschin kuvakirjan toimittanut Jukka Kukkonen on lisännyt kuvatekstin ”Yhteinen ylpeys” (mts. 51). Se on mielestäni osuva tulkinta koiran merkityksestä pariskunnalle. A. Forström on ottanut ison koiransa mukaan tyttärensä ja itsensä yhteiskuvaan (mts. 55). Tanskandoggin näköinen koira näyttää harvinaiselta koiralta kyseiseen ajankohtaan nähden. Se on ehkä juuri siksi mukana kuvassa – statuksena ja korottamassa kuvatun arvoa. Myös nilsiäläiselle kansakoulun opettajalle neiti Sihlmannille oma koira on ollut hyvin tärkeä. Jopa niin tärkeä, että hän on kuvauttanut sen aivan samalla tavoin kuin ihmisiä oli tapana kuvata sen ajan käyntikorttikuviin (mts. 66).

Selkeitä esimerkkejä statuskoirista löytyy kokoelmateoksesta *Portraits* (1983). Amerikkalais-syntyinen ja Pariisissa pitkään vaikuttanut kulttuurihenkilö ja avantgarde-kirjailija Gertrude Stein poseeraa ison villakoiransa kanssa kuvaaja Horst P. Horstille (mts. 133). Kuvan mielenkiintoinen yksityiskohta, joka viestii koiran merkityksestä omistajalleen, on takaseinällä oleva maalaus etualan koirasta. Toinen statuskoira löytyy Alice Springsin Yves Saint Laurentista vuonna 1978 ottamasta kuvasta (mts. 195). Ranskalaisen muotisuunnittelijan koira on kuvan henkilön tyyliin niin sopiva, että sitä voisi melkein pä luulla sylissä pidettäväksi koruksi.

Forelius Rose Maj (1905)

Perhe Sjöberg (1905)

Forström A. (1903)

Opettajan koiria (1904)

Gertrude Stein ja puudeli Basket (1930-luku)

Yves Saint Laurent, Pariisi (1978)

KOIRAN MERKITYS KUVATUILLE

Kun kuvasin koiraihmiä lopputyöhöni, keskustelimme paljon koiran hankkimisesta ja siitä, mitä koira heille merkitsee. Keskustelimme myös yleisestä uskomuksesta koiran ja omistajan yhdennäköisyydestä. Huomasin nopeasti, että näiden asioiden kirjaaminen kuvaushetkellä oli mahdotonta. Siksi päädyin kysymään muutamia työni kannalta tärkeimpiä asioita jälkikäteen sähköpostilla. Tein kaikille työhöni osallistuneille samat kysymykset. Toivoin vastausten valottavan työni pääongelmaa ja väitettä, jonka Jääskeläinen on Lehtisen haastattelussa lausunut: ”Pikemminkin ihmiset valitsevat itsensä oloisen koiran, niin luonteen kuin ulkonäön puolesta.” (Lehtinen 2000).

Vastauksista voi lukea, että kuvauksiin osallistuneet jakautuivat koiraottajina kolmeen ryhmään. Osalla on ollut koira jo lapsuudenkodissa ja se on ikään kuin luonnollinen osa perhe-elämää. Koira hankittiin silloin, kun oma perhe oli perusteilla ja koira puuttui. Toinen ryhmä on koiranomistajat, jotka ovat saaneet koiran ”sattumalta”, ex-puolison tai nykyisen puolison hankkimana. Yhteistä näille koiranomistajille on se, että heistä on tullut koiraihmiä ja koiran omistajia ikään kuin sattumalta ja että he ovat kiintyneet lemmikkeihinsä vasta yhteisten elämäkokemusten kautta. Viimeinen ryhmä kuvatuissa on ns. rescue-koiran hankkineet. Heillä päätös on ollut selvästi tarkkaan harkittu. Se perustuu osittain eläinsuojelutyöhön ja haluun auttaa, mutta osittain myös samoihin tarpeisiin kuin muiden ryhmien koiranomistajilla.

Koiran tärkeydestä kuvatuille kertovat parhaiten poiminnat heidän vastauksistaan kysymykseen ”mitä koita sinulle/teille merkitsee”:

- Eppu on yksi perheenjäsen, meidän vauva :)
- Jiro merkitsee minulle hirveän paljon. Se saa liikkeelle ja on tosi hauska persoona. Elämä olisi tosi tyhjää ilman sitä.
- Uskollisuutta ennen kaikkea ja verratonta seuralaista.
- Watson on meidän suojelija ja turva. Paras kaveri.
- Koirat ovat meille semmoinen henkireikä. En oikein tiedä mitä tekisin ilman niitä. Ne ovat terapiakoiria meille.
- Koirat ovat meille tärkeitä ja rakkaita perheenjäseniä, jotka kuuluvat joka päivään. Niitä kohdellaan perheenjäseninä ja niiden tarpeista huolehditaan niin hyvin kuin mahdollista. Koitamme kuitenkin koko ajan pitää mielessä, että koirat ovat koiria eivät ihmisiä. Vaikka rakkaina perheenjäseninä niitä välillä vahingossa inhimillistääkin.

YHDENNÄKÖISYYS

Palatkaamme Jääskeläisen ajatukseen: ”Pikemminkin ihmiset valitsevat itsensä oloisen koiran, niin luonteen kuin ulkonäön puolesta.” (Lehtinen 2000). Pohtikaamme, mitä ulkonäköä yhdistäviä tekijöitä ihmisellä ja koiralla on. Meillä molemmilla on kaksi silmää, korvaa ja yksi nenä. Silmät ovat samalla puolella kasvoja ja toinen kulkee kahdella ja toinen neljällä jalalla. Toisella on ihon peittävä paksu karvapeite ja toinen pyrkii eroon karvoista satunnaisen säännöllisesti. Biologiset erot ovat melkoisia, ja tuskin kukaan ihminen erehtyisi kovin helposti luulemaan koiraa ihmiseksi. Sanonta esiintyy ihmisten välisessä viestinnässä, joten lienee syytä olettaa, että myös syyt sanonnan käyttämiseen löytyvät ihmisestä itsestään.

On yleisesti tunnettua, että viestiessään ihmiset käyttävät verbaalista ja nonverbaalista viestintää. Verbaalinen viestintä on puhetta ja äänteitä, nonverbaalinen eleitä ja ilmeitä. Morrisin (1977) mukaan kaikilla kädellisillä on ilmaisevat kasvot ja ihminen kykenee kasvoilla ilmaisemaan hiuksenhienosti vaihtelevia kasvosihtuaaleja. Valtaosa nonverbaalisesta viestinnästämme välittyy juuri kasvojen kautta. (mts. 26.)

Pohtikaamme yhdennäköisyyttä sen kautta, että ihminen on kanssakäymisessään toisen ihmisen kanssa kiinnostunut juuri kasvoista. Ihminen on tottunut lukemaan keskustelukumppaninsa kasvoilta verbaalista viestintää täydentävän tiedon. Olisi kai luonnollista, että ihminen pyrkisi tulkitsemaan samoin myös koirien kasvojen ilmeet. Näemme iloisia, surullisia, tarkkaavaisia ja pelokkaita koiria. Nämä kaikki ilmeet ovat meidän omia tulkintojamme lajikumppanimme ilmeistä, joita olemme pyrkineet lukemaan vain koiran kasvoilta.

Callita

Poca (Scott 2007, 109 ja 110)

(Scott 2007, 109 ja 110)

Yksi kuvatuista kertoi ottaneensa koiransa löytökoiratarhalla nimenomaan siksi, että se oli muiden koirien kiusaama ja näytti kovin surulliselta. Kotiin tultuaan hän havaitsi, että koiran ilme ei muuttunut, vaikka olosuhteet muuttuivat oleellisesti paremmiksi. Tämä lienee hyvin selkeä esimerkki siitä, kuinka helposti ja huomaamatta me inhimillistämme lemmikkimme, tulkitsemme viestit kuten ihmisten välisessä viestinnässä. Koira on meille perheenjäsen, äiti, lapsi, lenkkikaveri tai seuralainen. Ehkä juuri tästä syystä näemme myös koirissa ja omistajissa yhtäläisiä, ihmisille ominaisia piirteitä.

Seuraavassa muutamia poimintoja kuvattujen ajatuksista itsensä ja lemmikkinsä ulkoisesta yhdenmukaisuudesta sekä luonteiden yhteisistä ominaisuuksista:

- Emme ainakaan myönnä, että muistuttaisimme koiriamme ulkonäöllisesti). Luonteeltamme olemme kuitenkin varmaan vähän samanlaisia nautiskelijoita, kun koiramme.
- Maukalla ja Tuijalla on ehkä samantyylliset silmät, ja muutenkin rotevia ollaan.
- En tunnusta että koira ainakaan näyttäisi meiltä kummaltakaan mutta luonteet on aika pitkälti samanlaisia, osaa olla hellä ja ihana mutta jämäkkyyttäkin löytyy tarvittaessa. Ja omien puolta pidetään aina. Mutta Surihan on meidän "kessukoira" koska on raukka saanut soti-laallisen kasvatuksen pienestä saakka.
- Kyllä Juusosta ja minusta jotain yhteistä löytyy. Epävarmuus vieraita ihmisiä kohtaan, lyhyt pinna, viihdymme paremmin naisten kuin miesten seurassa. Nämä tulee ensimmäisenä mieleen.
- Teklalla on vahva oman tilan tarve ja varautuneisuus jota voi kutsua jopa arkuudeksi tietyissä tilanteissa. Sitä samaa ehkä olemme hakeneet, koska itse pidän kiinni periaatteistani kiinni tiukasti/puolustavasti ja pidän haasteista. Mikko taas ahdistuu jos sillä ei ole omaa tilaa tarpeeksi ympärillä. Joten olemme vähän samanlaisia fanaattisia hermoilijoita aina silloin tällöin. Tekla muistuttaa mielestäni ulkoisesti Mikkoa. Partaa siellä täällä ja samanväriset silmät. Se on huvittavaa!
- Teppo näyttää ihan Kaisalta (tyttäreltämme), luonteeltaan se on kuin minä. Osku taas muistuttaa Paulaa, mutta myös Jone Nikulaa.

KOIRA VAI IHMINEN?

Inhimillistäminen on inhimillistä, vai onko? Koirien omistajat intoutuvat toisinaan hemmottelemaan lemmikkiään jopa sellaisin tavoin, että se herättää kysymyksen, onko kyseessä koira vai ihminen. Mickey Rouken Loki seurasi isäntäänsä kaikkialle niin työssä kuin vapaa-aikana. Nyt jo poismennyt koira kulkee isäntänsä mukana kaulakorun timantissa. Tori Spellingin mukaan Mimi LaRue oli vain koira, vaikka pinkkiä rakastaneella koiralla oli oma vaatesuunnittelijakin. (Simola 2009) Koirille on kaupan monenlaisia vaatteita. Trenditietojen koiranomistaja voi hankkia tassuttelijalleen Goretex-ulkoiluvaatteita ja vaikka lenkkarit estämään lasinsirujen joutumista tassuihin. (Nykänen 2009) Koirille ja omistajille on nykyisin tarjolla myös yhteisiä koruja, joita voivat pitää koira ja omistaja vuorollaan. Esimerkki tällaisesta korusta löytyy korusuunnittelija Carita Blomqvistin mallistosta. Kun ihmisen parhaalla ystävällä on syntymäpäivät, omistaja saattaa laittaa ilmoituksen lehteen. Kun yhteinen taival päättyy, yhä useammin sureva koiranomistaja ilmoittaa siitä lehdessä. Ilmoitus on hyvin samankaltainen kuin kuolleista ihmisistä on tapana laatia.

Tuoreimmat villitykset löytyvät Japanista ja Brasiliasta. Uusin trendi Japanissa on, että lemmikki poltetaan hautausoitimuksessa luut säilyttäen. Tuhka laitetaan lemmikin omaan hautapaikkaan ja erityisliikkeet valmistavat luurangon muistoesineeksi omistajalle (Porrasmaa 2009). Brasilialainen koiranlelu- ja koiratarvikkeiden kauppa PetSmiling tarjoaa jalkoja ja sohvatyynyä nykytavoilla koirille kuminartun. Kumisella koiralla on silikonista valmistettu vagina ja pestävä spermasäiliö. Kaupanpäälle tulee tuubi liukuvoidetta. (Hurri 2009.)

Koiran ja ihmisen roolit tuntuvat sekoittuvan melko täydellisesti ainakin yllä kerrotuissa tapauksissa. Tämän kaltaisia erikoisuuksia en havainnut kuvattujeni kohdalla, lukuun ottamatta Sirkku-koiran ”timanttiantaa”. Kaikilla oli melko samanlainen suhde koiraansa tai koiriinsa. Jotain inhimillistämisestä paljastaa se, että lähes kaikki käyttivät itsestään nimitystä äiti tai isä puhuessaan koiralle. Seuraavassa on muutama poiminta kuvattujen vastauksista:

– Meillä on perheessä äiti ja isä, joilla on kolme lasta Alma ja karvajalat Hecu ja Paddy. Äiti ja isä sopivat suuhun kaikista parhaiten, kun kaiken lisäksi on ihan oikeakin lapsi talossa.

– Vanhemmat ovat isä ja äiti, lapset sisko ja veikka. Lapsia ärsytetään perheen ikivitsillä ”tämä on se suloinen lapsi, jota en koskaan saanut” :)

– Ihan kutsutaan nimillä, jotka sopii siihen tilanteeseen, ja kuinka tosissaan ollaan ko, asian suhteen. Koiratkin ymmärtää tarkoituksen.

– Meillä taitaa paljon vaihdella, välillä ollaan ”äippä ja isä”, välillä taas ihan Sanni ja Jussi.

– Me olemme omistajia tai emäntä/isäntä. Jos Teklan pitää etsiä jompikumpi niin käytämme etunimiä. Tekla ei osaa puhua, syö koiran ruokaa kipeästi lattiasta ja elää eläimen elämää, joten emme voi olla sen (ei hänen) isä tai äitejä vaikka Tekla onkin täysillä perheenjäsen.

– Me olemme isä ja äiti. Nämä ovat meille poikia. Vieraille tosin puhutaan Oskusta ja Teposta.

– Olen äiti myös koirilleni, ja myös ylin johto. Ruokin ja rakastan ja vaadin kuuliaisuutta.

(Blomqvist 2009)

(Etelä-Suomen Sanomat 25.7.2009)

(<http://www.doggieoverdoll.com/>)

KOIRAKUVAAJAT

Koirista on otettu kuvia varmasti yhtä monesta syystä kuin ihmisestäkin, niin kiinteä osa ihmisten maailmaa koirat ovat olleet ja ovat yhä. Projektin kuluessa kahlasin läpi melkoisen määrän valokuvauskirjoja ja nettisivulinkkejä etsiessäni koirakuvaajien ottamia kuvia.

Koirakuvaajat, joita löysin melkoisesti, etenkin Internetistä, olivat pääsääntöisesti kaupallisen käyttökoirakuvan tekijöitä. Muutaman helmen onnistuin kuitenkin kalastamaan, ja haluankin nostaa esille heistä kolme mielestäni merkittävää dokumenttikuvaa ja valokuvataidetta tekevää koirakuvaajaa.

ELLIOTT ERWITT

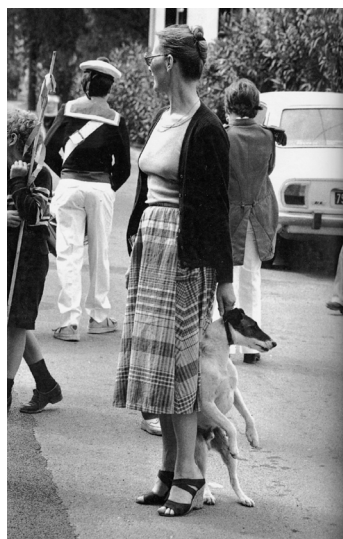
Koirakuvaajista nimekkäin on ranskalaissyntyinen yhdysvaltalaiskuvaaja Elliott Erwitt. Hän on kuvannut mittavan uransa aikana ihmisten lisäksi paljon myös koiria. Jos pohdimme työni teemaa omistajan ja koiran samankaltaisuudesta Erwittin kuvien kautta, havaitsemme, että perheenjäsenyys, lapsi ja statusarvo näkyvät vahvasti hänen kuvissaan. Mielestäni kuitenkin kiehtovinta on niiden erikoinen ominaisuus, koiramainen näkökulma. Kuvat ovat kuin koirien kotialbumeista ja niistä välittyy tunnelma koiran elämästä, koiran arjesta ihmisten maailmassa. Niissä on myös aimo annos hiljaista huumoria, joka välittää koirien vapaan elämäntavan ihmisessä herättämää kateutta. Osassa kuvia voi taas nähdä kritiikkiä ihmisen ja koiran näennäisesti tasa-arvoista kumppanuutta kohtaan.

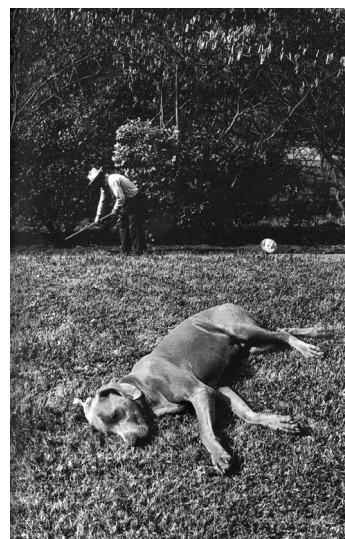
New York 1989

Italia 1965

St. Tropez 1979

Texas 1963

(Elliot Erwitt: Quelle vie de Chien. 1999.)

WILLIAM WEGMAN

William Wegman on yhdysvaltalainen 1943 syntynyt ja taidemaalariksi 1965 valmistunut valokuvaaja. Hänen erikoinen tyyliensä alkoi kehittyä, kun hänen keksi venyttää koiransa ja laittaa sen jalustalle luoden ihmisen kaltaisia illuusioita. Kuvaamalla erilaisia asetelmia ja jatkamalla työtä Fay Rayn ja sen pentujen kanssa hän onnistui kehittämään ainutlaatuiselta näyttäviä kuvasarjoja. (Wegman 1999, 4.)

Wegmanin kuvat luovat vahvan illuusion koiramaisista ihmisistä tai ihmismäisistä koirista. Koiran inhimillisyyks nousee katsojan tutkittavaksi muotikuvamaisessa esitystavassa. Wegmanin mukaan (1999, 7) weimaraner-koirarotu on täydellinen fashion-malli. Sillä on tiukat muodot ja karvan harmaa sävy käy loistavasti kaikkien värien kanssa.

Wegman lähestyy töissään koiran ja ihmisen samankaltaisuutta lähes täydellisyyttä hipovan ihmis-koirahybridin rinnastuksen muodossa. Kuvat luovat valtavan vahvan käänteisen illuusion kumppanuutemme rooleista. Mieleen nousee myös väistämättä lapsena näkemäni Franklin J. Schaffnerin 1968 ohjaama elokuva ”Apinoiden planeetta”, jossa ihmisen oikeudenmukaisuudentajua ja maailmankäsitystä koeteltiin asettamalla hänet fiktiivisesti eläinorjan rooliin. Kuvissa toteutettu pelkistys ja minimalismi lisäävät vielä rinnastuksen tehoa. Muotikuvan genressä toteutettu koira aiheuttaa minussa katsojana kiinnostavaa hämmennystä rooleistamme.

Sitter 1996

The Bouncing ball 1996

Little red 1999

Shall 1999

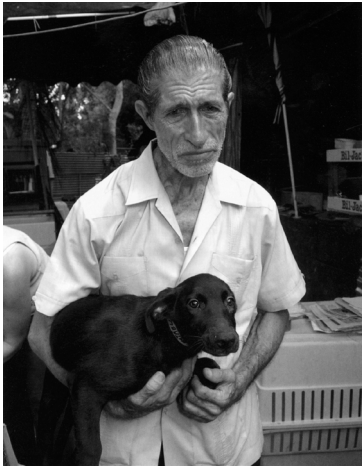
(William Wegman: Fashion Photographs. 1999.)

TRAER SCOTT

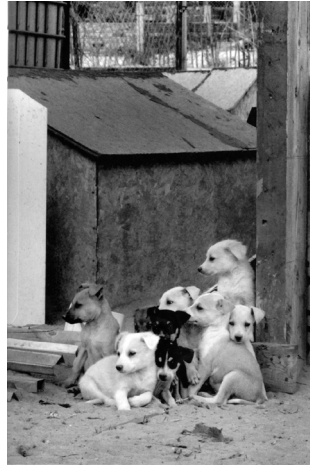
Viimeinen nostoni koirakuvaajista on Traer Scott, nuoren sukupolven amerikkalainen kuvaaja. Hän ottaa dokumentaarisilla koirakuvillaan vahvasti kantaa koirien hyvinvointiin. Monissa maissa koiranomistajat dumpaavat koiransa kadulle, kun eivät enää halua pitää sitä. Street dogs -kirjan (Scott 2006) koirat on kuvattu Puerto Ricossa ja Meksicossa. Kirjan mukaan katukoiruongelman suuruutta on vaikeaa hahmottaa ja kodittomista koirista ei kukaan pidä lukua. Joidenkin arvioiden mukaan esimerkiksi yksistään pienellä Puerto Ricon saarella on 20 000–30 000 katukoiraa. Kummastakin maasta vapaaehtoiset ihmiset toimitavat ns. rescue-koiria Yhdysvaltoihin adoptoitaviksi. (Mts. 8.)

Scott käyttää kuvissaan perinteistä dokumenttivalokuvan lähestymistapaa ja tehostaa sitä kuvien mustavalkoisuudella. Hän rinnastaa ihmisen ja koiran onnistuneella tavalla, laittamalla koiran totuttuun ihmisen rooliin tämän kuvagenren kuvissa. Esimerkiksi Felix Schmidtin (Scott 2007, 14) kuvan dokumentoiva tyyli muistuttaa meitä vahvasti siitä esittämistavasta, jota näemme usein erilaisilta kriisialueilta saapuvissa dokumenttivalokuvissa, joissa välitetään vahvalla tavoin kuvattujen tunteita. Tässä kyseisessä kuvassa myös koiran surullisuudeksi tulkittava ilme välittyy katsojalle aivan samoin kuin koiran löytäjän herra Schmidtin. Koiran pennun tilalla voisi olla yhtä hyvin pieni koditon lapsi ilman, että kuvan tunnelma tai viesti muuttuisi. Jos näyttäisimme kuvaa jollekin koirien käyttäytymiseen erikoistuneelle tutkijalle, hän saattaisi lukea koiraa toisin ja tulkita koiran ilmettä hämmennykseksi vierasta tilannetta kohtaan tai peloksi ihmistä kohtaan.

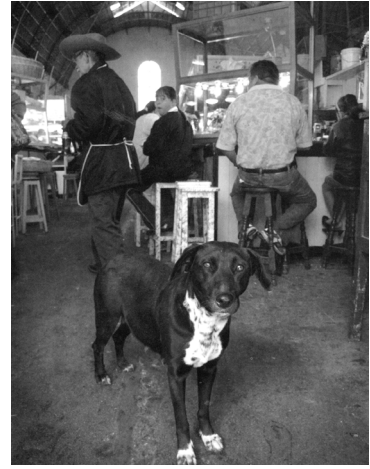
Scottin kuvissa, joissa ei ole ihmisiä, näemme koirissa sen saman inhimillisen koskettavuuden, johon olemme tottuneet dokumentti- ja uutiskuvissa, ja rinnastamme koirat ihmisiin huomaamatta. On vaikea sanoa, miten harkittu valinta kuvagenre on ollut Scottille, mutta jos tavoitteena on ollut vaikuttaa amerikkalaisiin koirien potentiaalisten adoptioijien tunteisiin ja siten edistää katukoirien hyvinvointia, niin hän on siinä onnistunut mielestäni loistavasti.

Felix Schmidt ja pentu, Puerto Rico

Puppies, Meksico

Guanajuato, Mexico

Outside a bakery, Mexico

(Traer Scott: Street Dogs. 2007.)

VÄITTÄMÄ

Pian idean valkenemisen jälkeen aloin pohtia, kuinka lähestyä valokuvalla Jääskeläisen väittämää: ”Pikemminkin ihmiset valitsevat itsensä oloisen koiran, niin luonteen kuin ulkonäön puolesta.” (Lehtinen 2000).

Pohdin Morrisin ajatusta (1977, 26), jossa hän kertoo ihmisen kasvosignaaleista ja niiden kautta välittyvästä nonverbaalisesta viestinnästä. Havaitsin pian, että ulkonäköväittämässä on pohjimmiltaan kyse kasvoista ja ilmeistä. Väittämän toinen osa taas liittyy koiran luonteeseen tai ehkä pikemminkin siihen ihmisen tarpeeseen, johon hän koiran hankkii. Näin päädyin kahteen erilaiseen tapaan kuvata kuvattavani.

Valitsin ensimmäiseksi kuvaustavakseni muotokuvan, josta voisin riisua pois kaiken ylimääräisen. Halusin pelkistää kuvattujen kasvot ja tallentaa sen yhden ilmeen, joka kuvaushetkellä on. Näin pääsisin tutkimaan, millaisen tulkinnan satunnaisesti poimittu ilme saa minussa aikaan, jos vertaan niitä keskenään omistajan ja koiran välillä. Toisaalta halusin myös rinnastaa koirat muotokuvan kautta ihmisiin, kuten Jääskeläisen väittämässäkin tehdään, sekä testata sitä visuaalista harhaa, joka syntyy, kun näemme koiran samassa asetelmassa kuin ihminen on totuttu näkemään.

Toiseksi kuvaustavakseni valitsin miljöömuotokuvan. Pohjaksi kuvalle kävin keskustelija kuvattujen kanssa koiran omistamisen iloista ja suruista. Kuvan idea on valittu hyvin spontaanisti poimimalla jokin yksityiskohta jokaisen koiranomistajan kertomuksista ja visualisoimalla se kuvattavan kanssa. Koirien perheenjäsenyys nousi niin voimakkaana esiin keskusteluissa, että päädyin Scottin valitsemaan tapaan esittää kuvattavani. Miljöökuvani ovat ikään kuin perhepotretteja, joissa koiran tilalle voitaisiin vaihtaa ihminen ilman, että kuvan viesti muuttuisi.

HARJOITTELU JA KUVATTAVIEN ETSIMINEN

Aloitin pelkistämisen poistamalla kuvista taustan ja kokeilin alussa taustaksi valkoista, jossa kohde irtoaa kuvasta. Lisäksi hain erilaisia rajauksia. En ollut tyytyväinen valkoiseen, syystä tai toisesta. Keskusteluissa ohjaajani kanssa pohdimme valoa ja taustaa. Näytin kuvia myös valokuvataiteilija Minna Havukaiselle, joka kannusti minua kokeilemaan myös jotain muuta ratkaisua taustaan.

Lopulta päädyin valaisemaan kuvattavani yhdellä niukalla valolla edestä ylhäältä ja käyttämään taustana mustaa. Pyysin myös kuvattavia ihmisiä pukeutumaan mustaan, jotta niukkuus korostuisi. Päätin valaista myös miljöömuotokuvan osittain yhdellä studiovalolla ja pyrkiä siinäkin valolla pelkistämiseen.

Alussa suunnitelmassani oli valita kuvattaviksi 12–15 koiraa omistajineen eri hyötytavoitteiden mukaan jakautuen. Pian kuitenkin havaitsin, että koirien hyötytavoitteita oli paljon enemmän kuin olin ajatellut ja siksi ei olisi ollut mielekäästä pyrkiä seulomaan niistä 12–15. Näin päädyin rajaamaan ryhmän koiriin, jotka on hankittu seuraksi ihmiselle.

Aloitin kuvattavien metsästyksen koiramessuilla. Kiertelin messuilla ja etsin kiinnostavan

näköisiä koiria ja omistajia. Laitoin myös sanan kiertämään tuttavieni keskuudessa, että etsin koiransa näköisiä koiraihmissiä. Pian kuitenkin huomasin, että oli vaikeaa löytää väittämän kaltaista paria, koska ajatukseni olivat jo muuttuneet ensi oletuksesta. Riittäisikö saman näköisyydeksi pinkki kaulapantapanta, jos omistajalla on pinkki paita? Mielestäni ei. Näin päätin valita kuvattavat valitsemalla kuvauksiin miehiä, naisia, nuoria ja vähän vanhempia ja katsoa, millaisia koiria heidän mukanaan tulee. Osa kuvattavista löytyi Viipurin koirat ry:n rescue-porukan kautta. Muut ovat pääasiassa ystäväpiirini kavaltamia koiranomistajia ympäri Suomea.

HEI, KATSO NAKKI!

Vieraiden ihmisten koirien kanssa työskentely oli oma haasteensa kuvauksissa. Alussa joillekin koirille piti antaa enemmän aikaa tutustua vieraaseen ihmiseen, että luottamus syntyi. Joidenkin kuvattavien kohdalla näkyi selkeästi se, miten koiran kanssa oli touhuttu aikaisemmin. Jos koira oli ollut pelkkä seuralainen, jonka kanssa ei ollut harjoiteltu minkäänlaisia komentoja, kuten ”paikka” tai ”istu”, tahtoi kuvaaminen venyä pitkäksi. Omistajat saattoivat alkaa hermoilla ja koira reagoida omistajansa käyttäytymiseen. Tällöin ei auttanut muu kuin pitää tauko ja tehdä koiran kanssa vähän aikaa jotain muuta. Kuvauksia pohtiessani tuntuu siltä, että koiran tottelemattomuus kuvaustilanteessa hävetti tai nolostutti koirien omistajia samassa määrin kuin heillä olisi ollut vallattomasti käyttäytyvä lapsi, johon kontakti kyläreisulla lapsen innostuksen vuoksi katoaa.

Myös katsekontaktin hakeminen oli kärsivällistä metsästystä. Nakki oli se kaikkein paras apuväline tässä hommassa, vaikka poikkeuksiakin löytyi. Veli-Matin koira Teppo ei suostunut katsomaan mitään makupalaa, mutta naapurin kekseliäisyydellä tästäkin selvittiin. Kun Tepon mielitetty, naapurin tyttökoira, nostettiin nakin tilalle, katsekin seurasi mukana.

POHDINTAA

Johdannossa määrittelin omat alkutavoitteeni tälle projektille. Päädyin jonkinlaiseen irtiotoon lehtityön arkirutiineista ja halusin myös löytää jotain uutta ja innostavaa. Nyt kun pohdin tavoitteideni saavuttamista matkan loppupäässä, voin sanoa rehellisesti löytäneeni palavan innostuksen aiheeseeni. Aikataulujen vapaus tuntui upealta, sain valita kuvauspaikan ja tutustua siihen edeltä käsin. Sain valita ajankohdan, jopa kellonajan, joka oli aivan luksusta verrattuna siihen, millaista kuvaaminen lehtityöarjessa on. Keskustelut kuvattavien kanssa syvenivät, kun tapaamisia tuli useampia, ja sen vaikutus kuviin oli mielestäni myönteinen. Kuvattavat rentoutuivat nopeasti ja olivat kärsivällisiä, kun hain mieleistäni valoa ja ilmettä koirille.

Kuvastossani tapahtunut muutos on myös ilmeinen. Vaikka näen kuvissani vieläkin vuosien aikana niihin muodostuneita maneereita, koen silti onnistuneeni löytämään jotain uutta. Kun työskentelee pitkään sanomalehtipaperille painettavien kuvien kanssa, voi materiaali tehdä tepposet, jolloin alkaa kuvata siten, että kuvat toistuisivat hyvin kyseisellä materiaalilla. Silloin kuvista usein katoaa valo ja varjot, koska syvämusta ei näytä sanomalehtipaperille painetussa muodossa hyvältä. Kun tajusin tämän ongelman poistuneen tässä projektissa, saatoinkin alkaa kuvata niukalla valolla, mikä myös miellytti silmää ja innosti mieltä.

Yhdessä vaiheessa projektia minusta tuntui ongelmalliselta yhdistää kaksi näin erilaista kuvaa. Mietin pitkään ohjaajani neuvoa pitäytyä vain henkilöiden kasvokuvissa, mutta kokeiltuamme yhdessä taittajani kanssa useita eri taittoversioita, havaitsin kuvien avuksi keräämieni sitaattien yhdistävän merkityksen. Niillä on hämmästyttävä suhde kuvaan. Ilman tekstiä kuvan ja katsojan dialogi syntyy siitä, millaisen ”tekstin” katsoja mielessään luo kuvalle, ja tuo dialogi on kuvaajan ja katsojan välinen. Teksti, joka puolestaan on peräisin kuvassa olevalta henkilöltä, synnyttää erilaisen dialogin katsojan mielessä. Se käydään ikään kuin katsojan ja kuvattun välillä, kuvaaja etääntyy dialogista ainakin sen ensi hetkillä. Pitkälti näiden havaintojen perusteella tein valintani esitystavasta.

Kuvaajakollegani ja työtuttavani sanoi minulle joskus yhteisellä automatkalla, että jokainen työ on ikään kuin harjoitus ja sen jälkeen tulle uusi harjoitus. Kun tarkastelen tuotostani näin loppumetreillä, matkasta on jäänyt minulle todella mukava mieli. On ollut onnistumisen fiiliksiä, kun olen löytänyt valon ja varjot uudestaan, mutta samalla tietoisuus siitä, miten vähän osaa ja että ikinä ei tule kuvaajana valmiiksi. Ja niinhän sen pitääkin olla, jotta kehittyminen olisi mahdollista ja kuvaajanelämä jatkuisi.

Jari Kautto

"Eppu on aino ainokas lähemmäs autolla, ol' saa kuinka kuumaa tihonaa. Jos emme itse ole lähessä miehenä, saatava koka löytyä nappam autosta. Kertom Eppu, hyppää jopa koulukassan kyytiin ja oli lähessä eikarini Eppu on tykännyt pienistä asi autokyydistä, ja mitä isompi ja korkeampi auto, sen parempi. Kesän meidän automme luvassa ja kukaan, sillä Eppu nauttii kun saa pitää paitsaan ulkona lapsista. Monet ihmiset osittelevat ja nauravat - Eppu saa heidät hyvälle tuulella.

Eppu nauttii uivatessa vedessä olemisesta ja leikkimisestä pallolla ja frisbeellä. Huono puoli Eppu ammatissaan on se, että heikkoo on ainen joka polkassa, niin autossa kun sisälläkin. Myös turke hoito vasti kesän aikana toivottavasti sillä uimasta tunkii nauttii helppä tikkun ja aistakava kukaan huovutuu. Tästäkin oli melin kahden tunnin harjoituksissa ennen kun samme takui selvitettyä.

Tuoli kuva tainna on viisii kättä, kun oimie nakkaleimasta. Sella saa uida ja polkkaa meihin mökän, ja Eppu nauttii sydämensä kyllyydestä. Eppu viihtyy muutenkin veden äärellä, sillä mäkään ei ollut jännempää kun uimasta onkivappoa kalurein nautista ja kahvata, työkä kukaan. Muutama kerran Eppu näki, kuinka kukaan pautui veden alle ja senla nappotikin kukaan. Sen jälkeen Eppu rupesi uisuttelemaan kalurilla ykän vartimassa, vaikka muut olivat makkasa sisällä.

Eppu kukaan ja tavat ovat aika samantyyppisiä kuin julkaisi, molemmat ovat lempeitä ja nappaita. Eppu on todella viisaa ja tykkää tehdä temppejä.

Otteita teoksesta Dogpeople.

LÄHDELUETTELO

- Adlercreutz, C-J. 2003. Koirarotujen maailma. Karisto, Hämeenlinna.
- Bernstein, David. 1985. Holt Rinehart and Winston, Eastbourne.
- Erwitt, Elliot. 1999. Quelle vie de Chien. Phaidon, Paris.
- Ford, Colin. 1983. Portraits. Shueisha Publishing Co. Ltd, Tokyo.
- Kukkonen, Jukka. 1987. Victor Barsokevitsch, Valokuvia 1893–1927. Kustannuskiila Oy, Kuopio
- Morris, Desmond. 1994. Eläin nimeltä ihminen. Gummerrus, Jyväskylä, Helsinki.
- Morris, Desmond. 1977. Eleet kertovat, ilmeet puhuvat. Otava, Helsinki.
- Oranen, Raija. 2004. Kaikki Doriksesta. Teos, Jyväskylä.
- Scott, Traer. 2007. Street Dogs. Merrell Publishers Ltd, London, New York.
- Wegman, William. 1999. Fashion photographs. Abrams, New York.
- Zaczek, Iain. 2000. Dog, A dog's life in art and literature. Taschen, Köln.
- Etelä-Suomen Sanomat 2009. Kuolinilmoitus osastolla Lemmikit. Etelä-Suomen Sanomat 25.7.2009.
- Hurri, Suvi. 2009. Seksilelu koiralle. Vartti 19.8.2009.
- Jääskeläinen, P. 1999. Ovatko koiranomistajat muita terveempiä? Duodecim 115: 2633–39.
- Lehtinen, L. 2000. Koiran paras ystävä. Helsingin Sanomat 27.2.2000.
- Nykänen, Anna-Stina. 2009. Kaupunkilainen tarvitsee lenkkarit. Helsingin Sanomat 5.4.2009.
- Porrasmaa, Raisa. 2009. Hoidettuna hautaan. Helsingin Sanomat, Nyt-liite 26.7.2009.
- Simola, Inka. 2009. Asusteita ja perheenjäseniä. Metro Live 15.5.2009.
- Suomen Kennelliitto. 2009. Ranskanbulldoggi [verkkodokumentti] [viitattu 31.7.2009]. Saatavissa: <http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/FFF70519-B86A-41AD-A475-B44F7C4AA907/0/ranskanbulldoggi811.pdf>
- Carita Blomqvist. 2009. Mallistot, Dogcat. [verkkodokumentti][viitattu 31.7.2009]. Saatavissa: <http://www.carinablomqvist.fi/>
- Koiran seksilelu. 2009 [verkkodokumentti][viitattu 19.8.2009]. Saatavissa: <http://www.doggieloverdoll.com>

KOIRAN PARAS YSTÄVÄ

Olen terapian tarpeessa. Minun on vaikea saada yhteyttä koiraamme. Norwichinterrieri Casimir tuli perheeseemme naisväen päätöksellä keväällä 1990. Hän sai heti kutsumanimeseen Casse . Yli vuoden ajan elin siinä luulossa, että tämä nimenomainen rotu on mykkä, kunnes vahingossa astuin hänen päälleen. Muutoinkin kontaktimme on ollut satunnaista. Kymmenen vuoden ajan olemme eläneet samassa taloudessa, mutta välejäme voi edelleenkin kuvata asiallisiksi. Muistutamme seestynyttä avioparia: emme hauku toisiamme, mutta emme myöskään juuri kommunikoi. Yhteisillä kävelyretkillä vedämme eri suuntiin. Mikä on mennyt suhteessamme vinoon? Päätin kysyä ammattimieheltä. V alt. yo. Pasi Jääskeläinen , 28, on tekemässä pro gradua kaupunkilaisten elämästä koiran kanssa Helsingin esikaupunkialueilla. Samalla hän suunnittelee lisensiaatintyötä aiheena Luonnon muuttaminen kulttuuriksi .

"Koira on ensimmäinen ihmisen kesyttämä kotieläin. Saattaa jopa olla, että koira kesytti ihmisen. Ilman liittoutumistaan ihmisen kanssa *Canis familiaris* ei ehkä olisi säilynyt luonnossa", Jääskeläinen selittää.

Koiran esiaste, kesyyntynyt susi tai hyeena, lähti seuraamaan ihmistä, jolta jäi puoliksi kaluttuja raatoja ja muuta syötävää. Ihminen oppi pian, että tuo seurallinen mutta pelokas elukka oli myös hyödyksi: se haukkui, jos jokin yhteinen vaara ilmestyi horisonttiin. "Koira ja ihminen ovat eläneet yhdessä ainakin 10000 vuotta, ja heidän välilleen on kehittynyt ainutlaatuinen suhde."

Jääskeläinen opiskelee Helsingin yliopistossa ja haluaa tulla vakavasti otettavaksi sosiaaliantropologiksi. Keski-ikäisen espoolaisen perheen poika tähtää päätoimiseksi tutkijaksi. "Sanotaan teoriaherroista mitä tahansa, teorioiden takaa löytyy asioista kulloinenkin totuus." Yleisen uskomuksen mukaan ihmiset muuttuvat ajan mittaan koiransa näköisiksi. Vahvistaako tutkija tämän väitteen?

"Pikemminkin ihmiset valitsevat itsensä oloisen koiran, niin luonteen kuin ulkonäön puolesta. Myös koiranomistajat heimottuvat, ryhtyvät suosimaan tiettyä rotua. Puudelikansa on 'merkkiuskollista', samoin saksanpaimenkoiran harrastajat."

Pasi Jääskeläisen lapsuudenkodissa asui labradorinnoutaja Susu . Allergian vuoksi Jääskeläinen ei voi pitää omaa koira, mutta vanhemmilla on edelleen koiria, musta labbis Nekku ja terrieri Tirri . Jos ottaisit oman koiran, minkä rotuinen se olisi?

Vastaus tulee heti: "Airedalenterrieri." Tarkemmalla katsomisella Jääskeläisessä on jotain terhakasta terrieriä. "Mutta tuskin tässä elämäntilanteessa haluaisin koira. Se sitoo ja velvoittaa niin valtavasti."

Adolf Hitler oli, kuten tiedetään, pohjimmiltaan herkkä itävaltalainen mieshenkilö. Hän oli raitis ulkoilmaihminen ja kasvissyöjä, joka vastusti eläinkokeita ja söi kokojyväleipää. Hän oli myös suuri schäfereiden ystävä. Ennen kuin kolmas valtakunta lopullisesti hävisi poliittiselta kartalta, eutanasiaan erikoistunut Hitler päästi sekä vaalean morsiamensa että lempihauvansa Blondin päiviltä komentobunkkerissaan.

Sigmund Freudilla oli vastaanottoapulaisina kiinanpystykorvia. Ne luultavasti toimivat myös terapeutin terapeutteina. Freudin mukaanhan koirat rakastavat ystäviään ja purevat vihollisiaan toisin kuin ihmiset, jotka eivät pysty aitoon rakkauteen ja joiden pitää aina sekoittaa rakkaus ja viha ihmissuhteissaan.

Vladimir Putin esiintyi kuukausi sitten Venäjän televisiossa pieni valkoinen puudeli sylissään. Putin oli syystäkin vaivautunut ja vakuutti, että villakoira ei ollut hänen vaan vaimon ja lasten. Bill Clintonilla on pitkään ollut Valkoisessa talossa ruskea labradorinnoutaja Buddy, mutta nyt on sinnekin tullut valkoinen villakoira. Sen ymmärtää, että mies, joka on jäänyt sananmukaisesti kiinni housut kintuissa, joutuu hyväksymään vaimoväen koiravalinnat, mutta jopa KGB:n mies? Joka neljännessä suomalaisessa kotitaloudessa on koira. Niitä on enemmän kuin demareita. Amerikkalaiset ovat vielä hassumpia. Siellä hauva on joka toisessa huushollissa.

"Koira ihmisen seurana on nimenomaan länsimainen ilmiö", Jääskeläinen tähdentää. "Esimerkiksi Japanissa on vain toistasataa tuhatta koiraa. USA:n väkilukuun suhteutettuna niitä pitäisi olla 30 miljoonaa." Vietnamin koiran hyötykäyttö on viety pisimmälle, siellä koiria syödään. Suomessakin oikean jäniskoiran omistaja kummeksuu kaupunkilaisia sylikoiran hyysääjiä. Jääskeläinen kuitenkin ymmärtää koirakansan molempia ääripäitä. Koiranomistajat ovat vuorovaikutuksessa lemmikkinsä kanssa omista syistään, niin maalaiset kuin kaupunkilaiset. "Psykoanalyttinen teoria koiran merkityksestä ihmiselle sanoo, että koira on ikuinen lapsi luonnon ja kulttuurin välillä. Se on huli-vili, se saa melua, sitä saa kosketella, sille puhutaan kuin lapselle. Joskus se on omistajalleen äiti. Se suojelee elämän kolhuilta, se ei piittaa omistajan statuksen muutoksesta. Se ei rakasta sen enempää tai vähempää, vaikka omistaja irtisanotaan tai ylennetään."

Vakavasti otettava länsimainen tutkija ei ota sitä riskiä, että unohtaisi yhdenkään ilmiön kohdalla siteerata Marxia. Ei Jääskeläisenkään. "Marx totesi Darwinin oppeja arvioidessaan, että porvarillinen yhteiskunta siirtää luontoon oman kuvansa. Luonnossakaan kaikki eivät ole tasa-arvoisia. Vahvimmat pärjäävät, heikot sortuvat elon tiellä. Kapitalismi sai tavallaan oikeutuksensa evoluutioteoriasta", Jääskeläinen pohtii. Koira sopii hyvin oppaaksi nykyihmisen matkalla "takaisin luontoon". Koira on osa luontoa, luontokappale, joka toisin kuin ihminen elää vaistojaan ja tunteittensa varassa. "Kirkko yritti monopolisoida kirkon seinien sisälle pyhyden määrittelyn, mutta hävisi taistelun jo keskiajalla. Sen jälkeen olemme eläneet eräänlaista uutta panteismin aikakautta, jossa jopa ihmisten jalostamassa luonnossa nähdään pyhiä arvoja." Koiranomistajien seurakunnasta ei ole ajatuksellisesti pitkä matka teinityttöjen hevosharrastukseen tai marsujen ruokkimiseen. Kettutyttöle tarhaisku on kuin pyhä toimitus ja urbaanimiehelle luonnonpuisto on kirkon korvike. Panteistisesta jumalanpalveluksesta palataan taas videoiden ja mikrouunien arkeen. M uuan mies testasi, kumpi on parempi ystävä ihmiselle, koira vai vaimo. Hän telkesi molemmat pariksi tunniksi pieneen vaatekomeron. Kun mies avasi oven, koira tuli ulos häntä heiluen ja onnellisena. Vaimo veti turpiin.

Korvaako suhde koiraan ihmissuhteet?

"Kyllä - joillekin enemmän, toisille vähemmän. Koira on ihmiselle väline rakastaa itseään. Koirat ovat luonnostaan tunteellisia, se on niiden geneettinen piirre. Nykyaajan ihmiset ovat usein niin estoisia, että tarvitsevat tunteellisen koiran antamaan elämäänsä sisältöä. Tunne-elämältään häiriintyneet lapset ja aikuiset kiintyvät ylipäättään helpommin eläimeen kuin ihmiseen. Koiran pitämiseen liittyy valtava annos narsismia. Se ei ole tasavertainen suhde." Jääskeläisen mukaan narsismin huippua edustavat rotukoirien hienoilla sukupuilla retostelivat. "Se on osa eurooppalaista feodaaliperintöä. Koiran kautta voidaan olla arvostettujen yksilöiden johtajana joutumatta itse sosiaaliseen paitsioon."

Koira on suosittu sarjakuvahahmo. Tenavien Ressu on huoleton sivustakatsoja, usein nokkelampi kuin ihminen. Näin koiralle on annettu ihmisen ominaisuuksia, mutta mitä ihminen saa koiralta? "Ehkä koira muistuttaa ihmisen torjutusta eläimellisestä puolesta", tutkija pohtii. "Koirahan ei juuri häpeä ihmisen edessä, se syö ilman käytöstapoja eikä piilotele seksuaalisuuttaan. Ihminen näkee koirassa kohteen, joka herättää samastumisen halun." Aivan. Kun seuraavan kerran talon koira kutsuilla nylkyttää vieraan rouvan jalkaa, tarkkailkaapa talon isännän ilmeitä. Venäläisen sananlaskun mukaan koira on siinäkin mielessä viisas vaimoväkeen verrattuna, ettei se hauku isäntäänsä. Koirasta on paljon kiistämätöntä käytännön hyötyä omistajalleen. Koiran helliminen ja koiralle puhuminen vähentää stressiä, lievittää kipua ja virkistää. Avioriidoissa on yleistä, että keskustelu käydään koiran välityksellä: "Mihin aikaan isi tuli yöllä kotiin? Taisi olla kolmelta, vai mitä, Rekku? Isi on taas varmaan ollut siellä missä ennenkin." Koira on yleensä samaa mieltä kuin edellinen puhuja. Koira pakottaa omistajansa ulkoilemaan ja liikkumaan.

Tutkimusten mukaan koiranomistajat ovat muita terveempiä. Kaupunkiloissa koira on myös mainio tekosyy solmia sosiaalisia kontakteja. Moni puoliso kävelyttäisi perheen koiran itse, jos tietäisi, millaisiin houkutuksiin koiraa ulkoiluttava saattaa joutua. Olen joskus tähdentänyt koirapolulla käveleville daameille, että kyllä aviomiehestäkin saisi lojaalin ystävän, jos tätä alituisen rapsuttaisi korvan takaa ja vatsakarvoista, tarjoaisi namupaloja ja päästäisi viereensä minä vuorokauden aikana tahansa. Ovatko koiraihmiset sosiaalisempia kuin muut ihmiset? Jääskeläinen jää pohtimaan vastausta. "Koiraihmiset ovat yleensä paljon vuorovaikutuksessa keskenään", hän sanoo ja myöntää sitten, että koiranomistajat ovat oma rotunsa. "He ovat rintamassa muita vastaan, pitävät meteliä koiraverosta ja löytävät loputtomasti puheenaihetta lemmikeistään."

Joillekin koiraharrastus antaa elämälle enemmänkin sisältöä. Näyttelyissä kulkevat kokevat, että harrastus lieventää sosiaalista eriarvoisuutta. "Arvostus hankitaan koiran kautta, ei omistajan aseman mukaan", Jääskeläinen tiivistää. Tapaamisemme lopuksi pyydän ammattiauttajan neuvoa. Onko minun ja koiramme suhteella enää paranemisen edellytyksiä? Menemmekö terapiaan yhdessä vai erikseen? "Ei ole erityistä syytä huoleen", Jääskeläinen lohduttaa. "Koirasi on jo varhain oppinut, ettet ole manipuloitavissa. Hän saa enemmän huomiota ja namupaloja muualta. Joko sinä muutut tai tilanne pysyy ennallaan. On monta tapaa elää koiran kanssa." Jokainen koira on leijona kotonaan, italialainen sananlasku sanoo. Ehkä annan Cassen edelleenkin elää siinä luulossa.

Lasse Lehtinen

Helsingin Sanomat | 27.2.2000